

(پیشگام) استان هنر

محمد حسین شیرازی

(زنده در ۱۳۱۶ ه.ق.)

دکتر حمیدرضا قلیچ خانی

گلستان هنر
محمد حسین شیرازی
دکتر حمیدرضا قلیچ‌خانی

گرافیک: امیر قریه‌دان
ویراستار: خدایار فهیمی
نصیح‌ریختگ: امیر محمدی

چاپ نخست: ۱۳۹۴
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۱۵۰۰ تومان

اینگرافیک: نقش سبز - چاپ و صحافی: مینا
نشر پیکره: تهران، خیابان آزادی، ابتدای آذربایجان، پلاک ۱۰۲
تلفن: ۶۶۰۲۸۴۱۹ - فکس: ۶۶۰۲۸۴۲۶
www.peikarehpub.ir
E-mail: info@peikarehpub.ir

سرشناسه: قلیچ‌خانی، حمیدرضا، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور: محمد حسین شیرازی ازبند در ۱۳۱۶ ه.ق. / حمیدرضا قلیچ‌خانی: ویراستار خدایار فهیمی.
مشخصات نشر: تهران: پیکره، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۶۴ ص: مصور رنگی.
فروست: گلستان هنر، ۱۳.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۸-۴۶-۹
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: شیرازی، محمد حسین، ۱۳۲۶ - ۱۳۱۳.
موضوع: خوشنویسان ایرانی -- سرگذشتنامه
موضوع: ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۲۴۴ ق.
زده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳/۲۵ش۷۷/۲۴۲۹ NK
زده‌بندی دهی: ۷۵۵/۶۱۹
شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۲۷۲۸۲۸۹

فهرست

پیش از هر چیز	۶
از تولد تا درگذشت	۹
خوشنویسی محمد حسین	۱۲
معاصران همنام	۱۷
آثار برجای مانده	۱۷
کتابخانه	۶۴

پیش از هر چیز

«محمدحسین شیرازی یقیناً یکی از چهره‌دست‌ترین خوشنویسان است و به گمان من در ردیف یکی از ده تن خوشنویس کاتب نستعلیق درجه‌اول قرار دارد» (احوال و آثار خوشنویسان، ۹۸۶)؛ این عبارت را دکتر مهدی بیانی در دهه‌ی چهل نوشته و من حدود پانزده سال پیش خوانده بودم؛ بعدها در گفت و گو با استادانی چون سیدمحمد احصایی و سیدمحمد حسینی موجد، این نظر، تأیید مؤکد شده بود؛ اما در دسترس نبودن آثار محمدحسین سبب شده است تا بیشتر خوشنویسان معاصر از وی بی‌خبر بمانند و گنجینه‌ای از هنر کتابت، هم‌چنان در کنج موزه‌ها و کتابخانه‌ها دچار فراموشی و بی‌اعتنائی باشد.

خرسندم که اینک نتیجه‌ی مطالعه و تلاش ده سال گذشته‌ام را در باب این خوشنویس گرانقدر در اختیار علاقه‌مندان خط و خوشنویسی ایرانی می‌گذارم. هرچند این کتاب کامل‌ترین اثری است که تاکنون درباره‌ی محمدحسین منتشر شده است ولی نیک می‌دانم که نخستین گام، هیچ‌گاه آخرین و کامل‌ترین نخواهد بود.

در سده‌ی اخیر و خصوصاً در شصت سال گذشته با گشایش و توسعه‌ی انجمن خوشنویسان ایران، پیروان محمدرضا کلهر در آموزش و توسعه‌ی سبک وی کوشیدند و کاروان خوشنویسی را به سوی بنیستی رهنمون شدند که در آن نه تنها قله‌های دوره‌ی صفوی هم چون میرعلی، علی‌رضا عباسی و میرعماد مورد بی‌اعتنائی قرار گرفتند، بلکه خوشنویسان طراز اول قاجار هم چون غلام‌رضا اصفهانی و محمدحسین شیرازی نیز به فراموشی سپرده شدند. بسیاری از استادان پیشکسوت معاصر چنان به حمایت و ترویج مکتب کلهر پرداختند که توهم یگانگی وی سبب شد تا دیگر خوشنویسان به سایه افکنده

شدند و کمتر خوشنویس و پژوهشگری به دیگر اوج‌های درخشان تاریخ نستعلیق بپردازد. برای نمونه در تذکره‌ی خوشنویسان معاصر از استاد علی راه‌چیری که از سودمندترین تذکره‌های خوشنویسی است، مطالب کتاب از میرزا محمدرضا کلهر آغاز گشته و با استاد غلام‌حسین امیرخانی پایان یافته است و در میان یک‌صد تن خوشنویس دوره‌ی قاجار و پهلوی، نامی از محمدحسین شیرازی در میان نیست؛ با این حال توجه استادانی چون محمد احمایی و رضا مافی به آثار غلام‌رضا اصفهانی و تلاش نسل جوان و خودجوش در بازشناسی و مرور آثار خوشنویسی سبب شد تا جوانان از حدود سال ۱۳۷۵ به آثار استادان دوره‌ی قاجار هم‌چون میرحسین، غلام‌رضا و محمدکاظم گرایش بیابند و گروهی دیگر به بازآفرینی سبک صفوی و به‌ویژه میرعماد علاقه‌مند شوند. این گرایش هر ساله بیش از پیش می‌شود و گونه‌ای سبک بازگشت و نئوکلاسیک را رقم می‌زند.

به‌یقین توجه درخورد به سیاه‌مشق‌های اسدالله شیرازی و کتابت‌های محمدحسین شیرازی در کمال‌بخشیدن به شناسایی جریان‌ات خوشنویسی معاصر، تأثیر به‌سزایی خواهد داشت. امیدوارم که این بیداری و هوشیاری در پژوهش‌های دیگر خطوط نیز به وقوع بپیوندد و بتوانیم خوشنویسی بی‌مانند ایران را چنان‌که شایسته است، بشناسیم و سپس بشناسانیم.

در پایان از آقای محمدحسن حامدی، مدیر هنرشناس نشر پیکره، که در این بازار کساد هنر، مشوق انتشار آثاری از این دست هستند، سپاسگزاری می‌کنم.

حمیدرضا قلیچ‌خانی

۱۳۹۲